

физической аналогии» [7]. Несмотря на несходство культур и менталитетов, в русской и китайской картинах мира наблюдаются и совпадения, например, представления о лошади, рыбе и некоторые другие. В китайских поговорках, в отличие от русских, присутствуют наименования экзотических реалий, как животных, так и неодушевленных предметов, связанных с ними.

Список использованных источников

1. Чэньюй [Электронный ресурс] – Режим доступа : <https://ru.wikipedia.org/wiki/Чэньюй>. – Дата доступа : 12. 09. 2019.
2. Китайские поговорки и пословицы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.waiwailaowai.com/kitaiskie-pogovorki/>. – Дата доступа : 10. 09.2019.
3. Китайский язык онлайн [Электронный ресурс] – Режим доступа : <https://www.studychinese.ru/>. – Дата доступа : 10.09.219
4. Русские народные пословицы и поговорки [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://old.prosv.ru/ebooks/lib/2_Poslovici/7.html#5. – Дата доступа : 05.09.2019.
5. Великие талисманы Фэн-Шуй [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.bibliotekar.ru/fen/6.htm>. – Дата доступа : 05.09.2019.
6. Китайский дракон [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://ru.wikipedia.org/wiki/Китайский_дракон. – Дата доступа : 10.09.219.
7. Жуйшуан Чжу. Особенности китайской картины мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-kitayskoj-kartiny-mira>. – Дата доступа : 05.09.2019.

УДК 392.1(=161.3):392.1(=581)

А. М. Палуян

ЗВЫЧАІ І ПАВЕР'І ДАРОДАВАГА І РОДАВАГА ЦЫКЛАЎ У БЕЛАРУСАЎ І КІТАЙЦАЎ

Артыкул прысвечаны разгляду кітайскіх і беларускіх звычаяў і павер'яў, звязаных з цяжарнасцю і родамі. Кітайскія і беларускія абрады, якія суправаджаюць нараджэнне дзіцяці, уяўляюць сабой складаны комплекс, у якім вызначаны правілы наводзін членаў сям'і і грамадства. Яны адлюстроўваюць рацыянальныя і магічныя погляды людзей, іх светабачанне і светаразуменне, выконваюць педагагічную функцыю.

Быццё чалавека ў многім вызначаецца вопытам папярэдніх пакаленняў. Сямейныя і каляндарныя абрады – гэта гістарычна сфарміраваны інстытут захавання этнічнай індывідуальнасці і самабытнасці, перадачы з пакалення да пакалення традыцыйных каштоўнасцей, патрабаванняў этыкету. Уяўленні пра свет, сваё месца ў ім, узаемаадносіны з іншымі членамі калектыву адлюстраваны ў культуравых дзеяннях і цырыманіялах. Абрады валодаюць вялікім педагагічным патэнцыялам, уплываюць на развіццё маральных і этнічных нормаў, на стагнаўленне асобы.

Ва ўсіх культурах вылучаюцца абрады, звязаныя з пераходнымі, паваротнымі пунктамі ў існаванні чалавека, – нараджэнне, вяселле, смерць.

Па слухным меркаванні Т. І. Кухаронак, «комплекс традыцыйных радзінных звычаяў і абрадаў ... складаўся з трох цесна звязаных цыклаў: дародавага, родавага і пасляродавага» [1, с. 13]. Ужо ў час правядзення вясельнага абраду выконваецца шэраг дзеянняў, якія падкрэсліваюць важнасць дзетанараджэння і яго ролі ва ўмацаванні сям'і. Бясплодная жонка рызыкавала застацца адзінокай і быць адвергнутай калектывам.

Патрэба выканаць сямейны абавязак – нарадзіць дзіця – спрыяла з'яўленню розных павер'яў і дзеянняў. Напрыклад, кітайцы лічылі, што нараджэнню дзяцей спрыяе сарваная ў час Свята ліхтароў свежая зеляніна або кавун у свята Сярэдзіны восені. Існаваў звычай укарасці дзіцячы туфлік у храме багіні мацярынства. Калі ж жанчына нарадзіла, то вяртала багіні два або тры туфлікі. Ёсць меркаванне, што такі звычай выкліканы супадзеннем гучання ў кітайскай мове слоў «туфель» (鞋 xié) і «кроў» (血 xiè (разм. xiě) – сімвал жыцця [2, с. 27]. У Мазырскім раёне на Гомельшчыне «бралі рушнік з царквы і перавязвалі жывот тых жанчыны, якія хацелі зацяжарыць. З ім хадзілі адзітры дні» [3, с. 288].

На Беларусі кульмінацыйным момантам радзінна-хрэсьбітнай абраднасці з'яўляецца рытуал разбівання гаршка з кашай. Магічнае значэнне надавалі чарапкам. Семантыку дзеянняў, звязаных з імі, тлумачылі парознаму, аднак амаль ва ўсіх мясцовасцях зводзілі да прадудыравальнай магіі. У Брагінскім раёне Гомельскай вобласці «ў каго няма дзяцей, тых жаншчыны кладуць чарапкі на галаву, і праз нейкі час жаншчына забярэмяняе і ражае» [3, с. 125]. У Гомельскім раёне «чарапкі клалі на галаву мужчынак, каб у іх радзілася дзіцё» [3, с. 171].

Старажытныя кітайцы адлічвалі ўзрост дзіцяці не з моманту нараджэння, а з моманту зачацця. Такім чынам, яны глядзелі на зародак не як частку арганізма маці, а як асобу, індывідуальнасць, якую трэба

выхоўваць. У сувязі з гэтым у Кітаі ўзнікла паняцце Тай Цзяо – «выхаванне плода» – уздзеянне на дзіця ў лоне маці, бо характар, разумовае развіццё, фізічнае здароўе будучага дзіцяці залежыць ад навакольнага асяроддзя, абставін жыцця цяжарнай. Значыць, выхаванне плода – гэта выхаванне будучай мамы свайго будучага дзіцяці. Калі дзіця адчуе зло, яно пасля нараджэння будзе злым, калі дабрыню, то стане добрым.

Звычай дародавага цыклу маюць выразнае рацыянальнае прызначэнне – «захаваць цяжарнай фізічны спакой, ліквідаваць усялякія псіхічныя хваляванні і гэтым самым забяспечыць правільнае развіццё плода» [1, с.13]. У іх захоўваюцца перажыткі папярэдніх стадый развіцця грамадства, адлюстроўваюцца шматгадовыя народныя медыцынскія веды, светапогляд і маральныя каштоўнасці.

Напрыклад, у Кітаі цяжарная жанчына павінна была строга захоўваць пэўныя правілы: не глядзець на непрыемныя рэчы, пазбягаць рэзкіх, непрыемных гукаў, не брыдкасловіць, адной не выходзіць з дому, быць ураўнаважанай. Ёй не рэкамендавалася наведваць забаўляльныя мерапрыемствы, хадзіць у госці, гуляць без парасона. «Будучай маці нельга шыць, прыбіраць, рамантаваць што-небудзь у доме, пакуль не даведаецца аб месцазнаходжанні «душы дзіцяці» [2, с. 27].

Тыя ж правілы дзейнічалі і ў беларускай культуры: «будучы ў палажэнні, нельга ругацца, а то дзіцё будзе ругацца..., вырасце грубым; жанчыну ў палажэнні ахоўвае Бог, дзіцё – ета дар Божы; нельзя мыцца ў гарачай вадзе і парыць ногі – дзіця родзіцца не ў свой час» [3, с. 134–135]; «нельга было красці, штоб дзеці не былі злодзеямі» [3, с. 173]; «не дазвалялася піць гарэлку» [3, с. 189]. Нашы продкі былі ўпэўнены, што нават знешні выгляд дзіцяці залежаў ад выканання тых ці іншых прадпісанняў: «нельга глядзець на некрасівых людзей, калек – такое можа нарадзіцца дзіця; нельзя было падразаць косы, а то ў дзіцяці косы будуць жыдкія, непрыгожыя» [3, с. 135].

Як ў беларусаў, так і ў кітайцаў раней на дапамогу клікалі бабу-павітуху: «Кагда-та ражалі з бабкамi. Бабка была лучшэ акушэркі» [3, с. 171]; «Звалі бабу, якая роды прымала і ўмела гэта рабіць. На вёсцы былі такія жэншчыны, што ўмелі пуп той завязаць дзіцяці» [3, с. 282]. У Кітаі дом павітухі можна было пазнаць па спецыяльнай шыльдзе [4, с. 19].

Каб абараніць парадзіху ад уздзеяння злых духаў, кітайцы зачынялі дзверы пакоя, запальвалі свечкі, вывешвалі фігуркі бостваў, якія абаранялі ад нячысцікаў. Побач з ложкам клалі раскрыты парасон, люстэрка і іншыя аб'екты. А ў Нараўлянскім раёне «калі ўжэ нарадзі-

лася дзіця, ва ўзгалоўі маткі клалі венік, зроблены з бярозы, а бабка-павітуха чытала спецыяльную замову для малога» [3, с. 293]. На Петрыкаўшчыне «пад падушачку ляжылі свянцоны мак» [3, с. 300]. На Брагіншчыне ў калыску клалі вугольчык, хлеб, соль, жалезны предмет, каб адагнаць ад дзіцяці злыя сілы. У Жлобінскім раёне ў калыску пад матрац клалі парную колькасць арэхаў, а парадзіха насіла ў кішэні часнок. Абараняліся чырвонай шарсяной ніткай, якую павязвалі на запясе, іголкахі, шпількахі, засушанымі кавалачкамі вясельнага каравая, велікоднай соллю, галінкамі рабіны.

Для абодвух народаў агульнай з'яўляецца забарона першы месяц паказваць дзіця чужым – баяліся сурокаў.

Праз некалі дзён пасля родаў парадзіху наведваюць сваякі і сяброўкі, прыносяць пачастункі. На Беларусі – узвар, бліны, яечню, хрушчыкі, мёд, яблыкі, грушы, у Кітаі – трысняговы цукар, свежыя курыныя яйкі, сухое печыва з пшанічнай мукі з цукрам.

Адной з галоўных функцый бакі-павітухі з'яўлялася купанне дзіцяці, падчас якога выконваўся шэраг магічных рытуалаў, заснаваных на прынцыпах імітатыўнай магіі. У Кітаі ў падрыхтаваную для купання вадку кладуць медныя ці срэбныя манеты, грэцкія або земляныя арэхі, каштаны, фінікі, насенне лотаса, вараныя курыныя яйкі. На Беларусі – чыстацел, каб было ў дзіцяці чыстае цела, дубовую кару, каб былі моцныя зубкі, срэбныя манеткі і жытнёвыя зярняткі, каб дзіця было шчаслівае і багатае. Калі купалі дзяўчынку, то ў вадку кідалі кветкі любісціку, налівалі малака, каб прыгожая была, каб усе любілі і паважалі. У вадку для купання хлопчыка клалі сякеру і цвікі, каб майстрам добрым быў.

Такім чынам, сямейныя абрады, звязаныя з цяжарнасцю і родамі, як ў беларускага, так і кітайскага народаў выконваюць пэўныя педагогічныя функцыі: праз іх перадаюцца педагогіка мацярынства, маральныя нормы, веды пра гаспадарчыя абавязкі, правілы паводзін у шлюбе і многае іншае. Такая перадача ведаў адбываецца не праз павучанні, а праз наглядныя прыклады паводзін дарослых. Прадстаўнікі малодшага пакалення пераймалі ўзоры паводзін, уключаліся ў выкананне абрадаў, асвойвалі пры гэтым цэлы пласт духоўнай этнакультуры.

Як у беларускай, так і кітайскай культурах рытуальны перыяд пачынаецца з моманту зачатця і працягваецца да родаў і нават пэўны час пасля нараджэння. У ім адлюстраваны рацыянальныя і магічныя погляды людзей, асновы іх светабачання і светаразумення. Вялікае значэнне надаецца разнастайным магічным дзеянням і павер'ям. Звычай, павер'і, дзеянні, якія суправаджаюць нараджэнне дзіцяці, уключо-

чаюць складаны комплекс мадэляў паводзін маці, бацькі, сваякоў, іншых членаў грамадства ў адносінах да нованароджанага.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Кухаронак, Т. І. Радзінныя звычаі і абрады беларусаў: канец XIX – XX ст. / Т. І. Кухаронак. – Мн. : Навука і тэхніка, 1993. – 126 с.
2. Малявін, В. В. Китайская цивилизация / В. В. Малявін. – М., Астрель. 2001. – 632 с.
3. Радзінна-хрэсьбіныя абрады і звычаі беларусаў (на матэрыяле фольклору Гомельскай вобласці) / аўтары-ўкладальнікі Новак В. С. і інш. – Гомель : Барк, 2013. – 380 с.
4. Баранов, И. Г. Верования и обычаи китайцев / И. Г. Баранов. – М. : Муравей-Гайд, 1999. – 304 с.

УДК 76.041.036(476+510)

Д. Ю. Романенко

ИДЕЙНО-ТВОРЧЕСКИЕ СОЗВУЧИЯ В БЕЛОРУССКОЙ И КИТАЙСКОЙ ЖИВОПИСИ 1960–2010-х ГОДОВ, ПОСВЯЩЕННЫЕ ПРОВИНЦИАЛЬНОЙ ТЕМАТИКЕ

В данной статье впервые исследуются определенная близость творческих устремлений белорусских и китайских живописцев 1960-х–2010-х гг., связанных с показом образов трудового народа в провинциальной среде. Подчеркивается значимость творческого проникновения в тематику, которая дает жизненно-правдивый материал для больших образных обобщений и выявления высоких нравственно-духовных ценностей, необходимых для современного развития общества и обмена новаторскими художественными достижениями. Дается современная искусствоведческая оценка живописных произведений Михаила Савицкого, Чен Данцина, Ай Сюаня.

В белорусской и китайской сюжетно-тематической живописи 1960-х – 2010-х гг., несмотря на большие географические расстояния между нашими странами, есть ряд созвучных творческих явлений, связанных с образами сельских жителей в традиционно-провинциальной среде. Белорусская живопись в начале 1960-х гг. совершила настоящий прорыв от «лакировки действительности» к правде жизненных реалий, особенно выразительных в природной среде, где нет комфортных усло-